

„PACO KAJ JUSTECO”

 MEDEDELINGEN VOOR DE LEDEN
 Majo 1944

3-a Jaro - N° 3

VOOR ONZE LEDEN-ESPERANTISTEN

LA PSIKOLOGIO DE LA MURDO.

I. - Punjuro kaj kriminala sociologio.

Per genia maŝino la "Tempo-Vojaĝanto" de H.G. Wells (I) veturis laŭ la "kvara dimensio", la tempo; li ensaltis songon futuron, observis la ĉirkaŭon de sia startloko kie ĝi estos post kelkaj dekoj da jaroj. Longe li povis ekzameni la tiamajn kreaĵojn, travivis konsternajn aventurojn, sed kunportis de tie nur $\frac{1}{2}$ mirigajn rakontojn kaj velkan floron... Tio kompreneble ne konvinkis la skeptikulojn: li reiris kun fotografilo, ne plu revenis, kaj $\frac{1}{2}$ ĉiu serioza pruvo mankis.

La esploro kiun ni baldaŭ entreprenos ankaŭ egalas penetron en strangan mondon, nome la animon de kiu mortigas kiau estas malpermesate. Sed ĝi estas pli vasta ol tiu de Wells, ĉar ni priparolos kiau son ne nur de venontaj, sed ankaŭ de estintaj kaj aktualaj homoj; ni alkovros ĝeneralajn trajtojn - ĉie kaj ĉiam validajn - pri la genezo kaj la plenumo de la murdo. Ĝi krome estas malpli riska: ne necesas forlasi nian sekuran kaj karan teron. Kaj fine ĝia rezulto kontrigos pli fruktodon kaj konsolac: ne malfrasan floron ni kunportos, sed taŭgan hipotezon, kiu iau iĝos scienca lego, kaj konon pli intencan pri aliaj homoj - fakte kompatindaj - kaj eble pri... ni.

Murdi estas krino. La ŝtato, gardanto de la socia ordo, ne toleras ĝin kaj punas: ĵuĝistoj, prokuroroj, asiza kortumo, ĝendarmoj ktp., kunlabore subpremas tiujn danĝerajn atencojn kaj draste avertas la tentatojn. Tiu aspekto de la problemo estas evidente punjura kaj ne rekta koncernas nian temon; tamen ni resume tuŝos ĝin por klari situigi la demandon kiu interesas nin.

LA PUNJURO, en sia objektiva senco, estas aro de juraj reguloj fiksitaj de la ŝtato aŭ de alia publika komunumo por ligi, kiel logan sekvon, sankcion kun bona konduto; en tiu fako oni analizas du fundamentajn konceptojn - misfaron (misdrijf) kaj punon - kaj sisteme prezentas la leĝdifinojn (principe nur la ekzistantajn) kiuj rilatas al ili. Se ni traktus la murdanton kiel juristo, ni detale priskribus kiau estas murdo kaj kiau de jaroj ĝi meritas, do kiau kaj kiau estas punata (materie punjuro) kaj indikus kiau la ŝtata organo persekutas lin, la kompetentan tribunalon aŭ kortumon kaj la sekvendajn formojn (formala punjuro, punjura proceduro). Sed la murdo - la misfaro ĝenerale - kaj la puno ankaŭ havas alian aspekton, nome socian, kaj oni povas empirie konsideri ilin. Recentaj sciencoj, kiuj floris la lastajn jardekojn, sin dediĉas al tiu tasko: Cesare Lombroso (1836-1909) iniciatis ilin serĉante la tipon de krimulo kaj Enrico Ferri kreis ilian kolektivajn nonon: Kriminala Sociologio.

Nu, tiu kriminala sociologio estas tuto de sciencoj, kiuj konsideras la misfaron kiel socian fenomenon kaj eksperimente pristudas ĝin; ĝi serĉas la kaŭzojn de la krimo kaj la rimedojn por kontraŭagi ĝin. Ĝi terence tiel etendiĝis ke subdividoj iĝis bezonaj: tial oni distingis la kriminologion, la kriminalan politikon kaj la kriminalistikon.

LA KRIMINOLOGIO studas la kaŭzojn de la misfaro kaj ampleksas la kriminalajn antropologion, statistikon, psikologion kaj psikiatrion. La kriminala politiko volas trovi la rimedojn per kiu la socio kontraŭbatalas la krimojn; tie oni klasifikas la punlogion, la malliberejan kaj antaŭincedajn sciencojn. La kriminalistiko nombras la sciencojn kiuj favoras la elserĉon kaj la identigon de la krimuloj: ni substreke mencias la daktiloskopion kaj krome la ĵuĝajn medicinon, psikiatrion, ĉendon, fizikon, optikon, fotografion, mikroskopion kaj fotoĉenon.

Starante antaŭ tiuj da diferaj disciplinoj oni prave demandas ĉu ili havas rilatojn, ĉu la kriminala sociologio estas helpscienco de la punjuro aŭ ĉu male la punjura scienco estas parto ekzemple de la kriminala politiko.

Ni akordas kun nek la unua, nek la dua el tiuj solvoj, tial ke ili ne tute konformas al la realo: efektive intimaj rilatoj nodas la du sciencojn - la studobjekto (la misfaro) kaj la celo (ĝia kontraŭago) ion estas samaj - sed malgrade ili restas aŭtonomaj kaj nete apartaj tiel ke se oni grafike figurus ilin per cirkloj, ili nur parte kovrus unu la alian. Tri elementoj lumigas tiun diversecon: la objekto, la metodo kaj la celo.

LA OBJEKTO : la punjuro studas la misfaron kiel juran nocion, kia ĝi kontrigas en la ekzistantaj punleĝoj; male la kriminala sociologio studas ĝin kiel socian fenomenon, tiel ke la jura difino de la misfaro ne ligas ĝin: por ĝi nur la ekono de ejoj kiuj rivelas kontraŭsocian sintenon estas grava.

LA METODO : la punjuro ĉefe uzas juran metodon: analizan, ĉe la ekspliko de la leĝa teksto kaj de la kaŝa volo de la leĝdonanto, sintezan kiam ĝi reduktas kion ĝi malkovris al ĝeneralaj principoj kaj sisteme prezentas la tuton; estas do strikte logika metodo. Tiu de la kriminala sociologio estas eksklusive eksperimenta. Tiu diferenco estas esenca, ĉar la metodo separas ja plej parencajn sciencojn.

LA CELO : ambaŭ sciencoj iel posedas komunan celon: la lukto kontraŭ la kriminaleco. Sed la punjuro fakte defendas la rajtojn de la individuo kontraŭ la arbitro de la Ŝtato, por kies potenco ĝi determinas precizajn limojn: ekster la leĝaj difinoj estas nek misfaro nek puno. Ĝi do akcentas la individuan vidpunkton. La kriminala sociologio taksas la intereson de la socio pli peza; por ĝi antaŭrimedi la misfaron estas fundamente kaj la defendo de la socio kontraŭ la krineco de individuo, decida.

Ni konkludu: ambaŭ sciencoj ludas apartan rolon kaj ĝuas grandan memstarecon. Tamen interago ekzistas: la leĝdonanto dependas de la kriminala sociologio kies rezultatojn li ne povas neglekti; kono pli komplete de la misfaro kaj de la krinulo kontraŭ al li kiel li plej trafe kaj plej juste intervenos kaj sankcios. Sed ja li finfine jure formulos kaj sisteme ordigos la materialon kolektitan de la eksperimenta disciplino (2).

Post tiu ion seka - mi petas pardonon - resumo, ne necesas profeto por proklami ke studo de la sinteno de murdanto kaj de la evoluo kaj plenumo de lia ago estas problemo de kriminala psikologio kaj ke ĝi situas ie en la vasta lando de la kriminologio.

(verkis speciale por mia revuo: K.M.)
(daŭrigota)

- (1) "La Tempo-Maŝino" - esperanta teksto en la IV-a vol. de la Epoko-libroklubo, eld. The Esperanto-Publishing Co. Ltd. (Anglujo)
- (2) La notoj pri kriminala sociologio kaj ĝiaj rilatoj kun la Punjuro estas precipe ĉerpitaj el "Cursus over strafrecht" de Prof. F. Collin.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

HET SPIRITISME - (6de vervolg en einde)

Enkele lichtpunten : Na jarenlang alle mogelijke séances te hebben bijgewoond schreef Reby, die deed aan natuurkunde en wijsbegeerte, het volgende: "Ik kan niet te verklaren dat 20 of 100 der fenomenen dienen toegeschreven aan het bewust of onbewust bedrog der media; 10 op 100 vinden een natuurlijke verklaring; voor de overige moet men naar een buitennatuurlijke oorzaak zoeken". ("Spirites et Illusionistes" p.99)

Dit oordeel kan men gerust aannemen. Het is onmogelijk op natuurlijke wijze te verklaren dat neubels of voorwerpen zonder aanraking bewogen worden. Op bioneters, manometers en nog andere meters heeft die kracht, die voorwerpen beweegt zich nooit laten voelen en nochtans zijn die honderdmaal gemakkelijker te bewegen dan iets anders. Is die kracht, om die te bewegen, afwezig dan strijdt het gansche phenomenon tegen de natuurwet der inertie (traagheid der lichamen. Tafelverzegeling kunnen we ook niet natuurlijk verklaren, de onbewuste spiertrilling schiet hierbij te kort. Zou kon eens op 't bevel van 't medium een tafel niet meer bewogen worden. Na lang sleuren en trekken gelukten de deelnemers er enkel in, een stuk van het blad af te rukken.

G. Reupert vertelt ook in zijn boek: "Der Spiritismus in Lichte der voll Wahrheit" dat hij op een séance "bei vollen Tagelicht", een medium vroeg een tafel in twee te doen splijten. Een het neubel scheurde, en viel in stukke

Glossolalie kan ook niet natuurlijk verklaard worden, als een medium in trance vloeiend een vreemde taal spreekt die het nog nooit heeft gehoord, kan hier geen onderbewustzijn een rol spelen.

Voor het verklaren, dat een medium weet wat op verren afstand gebeurt, en dat niet kan uit andere gegevens afgeleid worden, beroept men zich dikwijls op de fluïdieke golvingen die in T.S.F. en Televisie nu gebruikt worden. Maar daar is minstens een kracht van 150 H.P. voor nodig, en... zouden die in het menschelijk brein kunnen schuilen? Waar blijft, bij levitatie of zelfoptilting, als het medium door de ruimte zweeft, de onomstootbaar bewezen wet der zwaartekracht? Uit natuurlijke verschijnselen kunnen we de te verwachten gebeurtenissen, als ziekteverloop, staatkundige gebeurtenissen... afleiden; maar toekomstige feiten voorspellen, die niet het noodzakelijk gevolg zijn van bestaande oorzaken, zou dat wel... menschenwerk zijn?

Spiritistische uitleg:

De spiritisten beweren: het zijn de zielen der overledenen!

Door het medium opgeroepen verwekken ze die wondere verschijnselen. Het bezielde en onbezielde wezens strekken ze zich in betrekking door middel van hun perisprit, en beïnvloeden de stof: brengen geluiden voort, bewegen voorwerpen, enz. Wanneer iets of iemand door de ruimte zweeft, is het niet door dat de armen van een geest hen of het voorwerp opbeuren, maar, het ooringt het met een soort fluïdieke draupkring, waardoor het een grotere lichtheid ontvangt...enz., enz. Daar botsen ze op de leer der Roomsche Katholieke Kerk. Overigens is nog nooit de identiteit van een geest proefondervindelijk vastgesteld.

LEER DER KERK: Volgens de Kerk is er nogelijkheid dat sommige zuivere geesten in spiritistische fenomenen de hand in 't spel hebben. Zoodanig men weet zijn zuivere geesten, of engelen, of duivelen. Het is niet kan te nemen dat engelen zich wat zouden amuseeren, met, op 't bevel van menschen, dier of de wereld, wat ketelmuziek te koken maken, keukengerel dooreen te slingeren, jassen los te knopen enz. of hulp te verleenen bij allerlei schunnigheden die meest op séances plaats grijpen. Dus leert de Kerk, dat, als er feiten waar geen bedrog bij is, en die niet natuurlijk te verklaren zijn, plaats grepen, er tusschenkomst van duivelen is. Echter moeten we nu niet dadelijk alles aan dit onpure personage toeschrijven. Eerst dient door bevestigde overheid de zaak onderzocht. Deze theorie van "duivelstusschenkomst" kan wat verouderd schijnen, maar toch houdt de Kerk er aan vast. Het is ook de meening van vele geleerden. Daarom wordt het bijwonen van alles wat naar spiritisme zweeft, zelfs proeven in den huiskring, door de Kerk streng verboden.

~~~~~ (einde - door A. Claeys)

Bibliographie, voor die er meer van weten willen:

In het Vlaamsch tijdschrift: "Ons Geloof" a/ Over gedachtenlezen (Juni en Juli 1914) - b/ Spiritisme (November en December 1919) - c/ Métapsychisme (Mei 1926). Verder: P. Lainage: "La religion spirite" - Paul Heuzé: "Les morts, vivent-ils?" - Conan Doyle: "Vital message" - Charles Ricket: "Traité de métapsychique" - Max Dessair: "Der Okultismus in Urkunden" I. vol.: "Der Physikalische Mediumismus" 2. vol.: "Die Intellektuellen Phänomene". Prof. Dr. Feldmann: "Occulte verschijnselen". - Dr. Alexis Carrell: in "L'Homme est incarné" de hoofdstukken over "Les activités mentales".

=====

LA FAKTORO "POTENCO" EN LA HISTORIO.- (I-a daŭrigo)

Kiam Wilhelmo de Normandio konkeris Anglujon per la batalo apud Hastings (1066) kontraŭ reĝo Harold, li donis la plej gravajn grafolandojn al ŝiaj Normandaj anikoj nobelaj kiuj helpis lin kaj kiuj en la unua venonta tempo tra intine kunlaboris kun li. Sed baldaŭ tiuj nobelaj grafaj volas esti mastro en propra domo kaj ne deziras ke la reĝo plu metas sian nazon en iliajn aferojn. Plialproksindaĝo ekostas inter la reĝo kaj la Normandaj nobeluloj dum ke plialproksindaĝo ekostas inter tiuj lastaj kaj la angla popolo. De tio venas la speciala karaktero de la angla popolo kaj ankaŭ de la angla lingvo kiu havas ja tre multajn Francajn vortojn. Pro la malprospera eksterlanda politiko de la sekvantaj anglaj reĝoj ilia prestiĝo kaj potenco malsupreniras. Precipe Johano sen Lando estis malfeliĉa en tio ĉar li perdis la batalon apud Bouvines en 1214 kontraŭ la Franca reĝo Filip-Aŭgusto kaj en 1215 li devis cedi al siaj subuloj, kiuj kompreneble profitas la okazon: la "Magnā Charta Libertatum" (la granda dokumento de la liberecoj) kiu iĝas fakte la unua konstitucio. Ankaŭ li devas starigi la "Granda Konsilantaro" kiu iĝos pli poste la Parlamento.

En la dekseca jarcento kiam Karlo Va ekzilas Martin Luther, tiu-ĉi eĉ ne devas forlasi sian patrujon ĉar li trovas protekton ĉe multaj Germanaj reĝoj kiuj vidis eblecon tiamaniere subteni la lukton de la Protestantoj kaj ŝanceligi la potencon de la imperiestro. Fakte Karlo Va malsukcesis; ĝuste kaŭze de la kontraŭstaro de tiaj reĝoj kaj ankaŭ ĉar la Franca reĝo Frans la kvankam Katolika (?) intertraktis kun Protestantaj kaj eĉ kun Mahomedanaj Turkoj por fuligi la potencon de sia fortega germana konkurento, imperiestro Karlo Va.

verkis por la revuo: Drs. F. Röss)

8888888888888888888888888888888888

LITERATURA ANGULO - daŭrigo de la tradukado de "Simforosa" de la Flandra verkisto F. Timmermans.

Igas tempo por foriri... Ŝi ankoraŭ preĝas dekon de sia rozario; kaj se li tiam ne ankoraŭ venis, ŝi hejmeniros.

Ŝi malrapide preĝas, sed vane. La deko estas finita. Martinus ne ekaperas. Kun barelsona sopiro ŝi surgenuas sur la ruĝaj blankaj kaŝeloj, rampiras el la preĝejo, ankoraŭfoje postrigardas al la kverka sakristipordo kaj tiam transpaŝas rapide la per suno surlumita antaŭgardeneto, por certe ne maltrafi la vagonaron.

Aprilo finiĝas kaj la di kaŝonarboj floras. Tra la ferkrado kie ŝi forpasas ŝi vidas la ĝardenon de la monaĝejo kie la fruktarboj brilas en blanka florado. Estas kvazaŭ pano kiu kreskas al la branĉoj...

Orumoj & sambukoj apud duoblaj lekantoj.

Simforosa haltas surprizita, ĉar tiu fratulo kiu jen kun la brilanta ŝprucigilo en la mano, la kuto alte blindita, la maldikaj kruroj nudaj en la suno, kaj tiu luno ĉirkaŭ la kapo, estas Martinus.

Koro bategas, ŝi devas fermeti la manon sur la buŝo por ne alvoki lin. La akvo ŝprucigas el la verŝilo. La buŝo de Martinus ridas. Rigida nigra barbo, kiu malalte al la mentono ekreskas montrigas ankoraŭ pli la diklipan, ruĝan buŝon. Li ŝatas sian laboron, liaj helaj okuloj ridas al la floroj.

Simforosa forgesas kaj tempon kaj vagonaron. Ŝi rigardas al lia laboro, ŝi vidas lin iri kaj reveni de la pluvakvobarelo al la floroj, de la floroj al la barelo.

Estas tro por ŝi. Li devas scii ke ŝi ĉi-tie estas, ke ŝi vidas lin. Kaj mallalte, por ke neniu alia kroni li ĝin aŭdu, ŝi vokas lin per dolca flustrado tra la dentoj.

Lia rozkolora kapo leviĝas, liaj helaj okuloj ĉirkauserĉas, kaj kiam li malantaŭ la ferkrado vidas beginjon kiu kapsalutas tiam ekestras lin. Li rekonas ŝin kaj ĝentile sed singene ridas. Li ankoraŭfoje ridas kiam ŝi restas tie kaj ree kapsalutas. Tiam li honta foriras kaj malaperas $\frac{1}{4}$ malantaŭ laŭroheĝo kun brila foliaro.

Simforosa fermas okulojn.

O Dio! Jen la plej bela horo de ŝia vivo.

Grandega kontenteco ekestras ŝin. Ŝia animo tuj renversiĝas kaj interne senpezigās.

(daŭrigota - trad. geanoj de "Paco kaj Justeco")

8888888888888888888888888888888888

POEZIO -

Als lichtende nachten van sterrengepinkel, te leven beginnen,
en windkens zoetjes de trillende loovers der struiken beminnen;
als 't waterken heerlijk nu blinkend zich fluisterend vleisende
dan luisteren de boonen, de ouden, de ruwen, zoo zoet. (spoed)

Dan druppen zachtekens goudene parais in 't harte van mij,
en zingende zou het dan willen, die schoonheid vertolken in woord-
gedreven in levende schrijnen van blanke en ritselende zij; (den
ze de $\frac{1}{2}$ menschen, mijn vrienden, te schenken; sieraden exotische
(oorden

Maar de gedachten als vliedende vogels zijn vrij als de wind.
Ze konen, een zucht, en het vluchtige was van wat fijn was, ver-
moelijk te vatten in woorden, die hard nu het teerkleine (scheurt
kind der schoonheid verschrikken, en vluchten het doen, waar het
lang nog na-treurt.

(KIO TEDAT)

=====

Wij hopen dat de dichter zich steeds zoo gebonden zal houden aan de vormre-
gels als in gedicht I (ttz. het gedicht verschenen in vorig nummer van de
"Liededeelingen) Ziet hij nu in dat het in geenen deele schiedt aan de spon-

het vrouwelijk door *sia* (=haar) en het onzijdig door *ĝia* (=zijn) en het meervoud voor de drie geslachten *ilia*.

In veel gevallen zult gij u veel bedenkens sparen en zult gij dus verder gevorderd zijn - maar dan nog niet altijd - als gij het volgende procédé aanwendt. Kunt gij "zijn" en "haar" vervangen door "zijn eigen" en "haar eigen" dan moet gij *sia* aanwenden. Vb. "De moeder vergat h ar boek" als het haar eigen boek is, dat boek (rechtstreeks voorwerp) behoort aan de moeder (onderwerp): "La patrino forgesis *sian* libron". In het andere geval *sian* libron, ander vb. "Hij spreekt over zijn ezels en over zijn koppigheid". Er is slechts een zin (want voor 2 zinnen moeten er 2 gezegden zijn). Ibest ge nu vertalen "li parolas pri *sia* azeno kaj *sia* obstineco" dan zoudt ge daarmede zeggen dat hij over zijn eigen ezels spreekt en ook over zijn eigen koppigheid. Is het echter over de koppigheid van zijn ezels dat hij spreekt, behoort het twee onrechtstreeks voorwerp dus niet aan het onderwerp doch aan het eerste onrechtstreeks voorwerp, dan heeft ge voor het eerste onrechtstreeks voorwerp (ezels) de regel van *sia* toe te passen, doch voor het tweede niet. Dus "li parolas pri *sia* azeno kaj *ĝia* obstineco".

ander vb. : De vader wandelt met zijn zoons (zijn eigen): "La patro promenas kun *siaj* filoj".

ander vb. : "De vader wandelt met zijn dochters" (zijn eigen) = "*siaj* filinoj" (indien de dochters van zijn vriend) = "*liaj* filinoj" (indien de dochters van zijn buurvrouw) = "*ĝiaj* filinoj".

ander vb. : "De vader en zijn beide zoons wandelden..." = "La patro kaj *ambaŭ* *liaj* filoj promenas..." Waaron niet "*siaj*" ? Het zijn toch zijn eigen zoons. Omdat "filoj" hier geen voorwerp is, in die zin toch nede onderwerp en dat dus de regel van "*sia*" niet moet toegepast worden. Hier ziet men het onvolledige dier regeling. Want de zin "De vader wandelt met zijn beide zoons" zou in bepaalde gevallen ook kunnen zijn de zonen van een zijner vrienden. Natuurlijk is de betekenis bijna altijd klaar uit de tekst waarin die zin zou voorkomen. Daarom is dat niet zoo erg.

ander vb. : "De meesteres des huizes raadde haar dienares aan haar mantel aan te doen bij dit gure weder". Hoe dit te vertalen ? Schijnbaar is er maar één zin. Feitelijk zijn er twee. Doch van de tweede zin is het onderwerp verzwegen alhoewel ondervestaan. De dienares is het onderwerp van het gezegde dat zij haar mantel zou aan doen. Vermits in deze tweede zin "mantel" behoort aan het (verzwegen) onderwerp dierzelfde tweede zin, moet men dus "*sia*" zetten. Ibest de mantel aan de meesteres behooren (=het onderwerp der eerste zin) dan zou men "*sia*" moeten zetten. Dus: "La domstrino konsilas al *sia* servistino porti *sian* mantelon kun tiu malvarma vetero".

(slot volgt - Drs F. Reuse)

+++++

++++

GRUPA VIVADO : -

- De la geedzaj B. LESERENTANI-SCHERPENS (genombroj de "Paco kaj Justeco") naskiĝis filo kiu nomiĝos MARK. La ĝoja fakto okazis la 30-a de aprilo 1944.

Nia klubo kore gratulas la sekretarion kaj *sia* edzino kaj esperas ke baldaŭ la juna MARK iĝos ankaŭ Esperantisto kaj konvinkita kiel la patro. Cetere ni ne dubas pri tio fakte ĉar preskaŭ ne eblas aliĝi ĉirkaŭita de esperantistaj gepatroj kaj loĝante en "Elen-Hejmo" (t.e. la domo de la domo de nia sekretario).

- Sajnas kvazaŭ la laboreno vagligas en nia grupo je la alveno de la varmaj tagoj. Almenaŭ oni ĝin kredus ĉar ekde kelkaj semajnoj la paroladoj sin konstante kaj regule sekvas. Jan ni aŭdis ankaŭ F. Worre kaj A. Claeys kaj samideano R. Maertens firme pronesis paroli duŭ 2 aŭ 3 kunvenoj pri temo: "La banditismo en Usono kaj pri la kelkaj konataj tipoj de tiuj banditistaroj". Ankaŭ la sekretario intencas en proksima estonteco paroli pri temo el antikva Grekujo, nome pri parto el *ĝia* riĉa mitologio.

Ni instigas ĉiuj genombroj por ke ili multe plej ŝestu al ĉiuj paroladoj.

+++++

++++

KIEL ONI VIN ESPERAS EN ESPERANTO ? -

- Kiu levigas kun fiero belajn foloj al tero - (Hoogmoed kont voor den val)

- Inter generaloj parola pri bataloj - (Ier moet huilen met de wolven waarmede men in het bosch is)

- Sin riski sur nekonata tereno - (zich op glad ijs wagen)

- Plu bone son kuraĝo vivanta, ol en heroo tenb' kuŝanta - (Beter bleef den dood Jan)

taniteit ? Het gedicht is ook zeer goed voor de gelijkkluidendheid en de stafrijnen. Wij vermoeden dat het geschreven werd onder invloed van "Iris" van Jacques Perk. Het tweede (itz. hetwelk hierboven gepubliceerd werd) is min goed geslaagd onwille van de onregelmatigheid der versvoeten en ook omdat ze te lang zijn.

=====

EL LA HISTORIO DE LA NEDERLANDA LITERATURO.--

La tumulto de "De Nieuwe Gids".

La lastaj jaroj antaŭ 1880 ne estis fruktodonantaj por la literaturo. Tio, kion la verkistoj faris, estis afabla, grava, morala, eĉ ofte bonega; ili donis la arton kiu en ili estis, al la popolo tiamaniere ke la homoj ĝin komprenis. I. Potgieter estis seniluziigo; Alberdingh Thyn kaj Pierson skribis ilian fortikan prozon, klopodis kaj insultis kontraŭ la senvalora poezio de la hejno-poetoj, sed...tro kviete kaj tro saĝe; la literaturaj produktoj de la predikistoj estis tro dolĉaj kaj tro malfreŝaj. La lingvo de la plej granda parto de verkistoj lanis pro malnova figura esprimo. II. Nur lublatuli (E. Douwes-Dekker) estis libera de tiaj tute konvenciaj katenoj, sed...li estis en nigraj tendro-nuboj de kolero. La literaturo mankis la subtenon de junaj talentoj kaj veraj gvidantaj kritikistoj. Do, Busken Huet povis tiri ke la nederlanda literaturo ne havus estontecon, kaj...li iris al pli varma Javujo kaj la pli plezuriganta Parizo.

Sed...novi sono: Junuloj venis kun propraj pensoj pri arto, atakis forte la pasintecon, pledis kontraŭ la kritiko (i.e. per "Grassprietje" de Fr. van Eeden) III. Ili volis tutan reconstruon de la literaturo. Estis granda revolucio, eligo de la romantismo. Ili skribis unue en la "Nederlandsche Spectator" (de Voslaer), kaj en la semajnarrevuo: "De Amsterdamer".

Tial ke: "De Gids" (de Potgieter) estis tro malnova, ili fondis novan gazeton, kaj, per montri ke "De Gids" nun ne plu ekzistis, ili ĝin nomis: "De Nieuwe Gids", kiu estis eldonita sub la direktado de W. Kloos, kun kunlaborantoj Verwey, Van der Goes, Paap, kaj ankoraŭ baldaŭ Helena Swarth, Van Doyssel, Van Looy, ktp.

"De Nieuwe Gids" estis ĝenerala gazeto, en kiu ankaŭ estis skribita pri politiko, scienco, pentrarto, arkitekturo, muziko; ktp., sed la literaturo celo estis la plej grava. La konvencia retorika poezio estis senkompate malbenita. La grandajn festitajn verkistojn kiel Schaeplman kaj Bilderdijk, oni forpelis; junajn konencantajn talentojn oni ekzamenis. Tia reakcio kontraŭ la versaĵo de la pasintaj jaroj, estis la ĉefa ligilo kiu santenis la "Nieuwe Gids"-anojn.

Sed baldaŭ venis malkonkordo kaj malpaco. La modernuloj estis inter si de tro malsindlaj pensoj. En 1890 komencis la grandaj polemikoj pri la religio kaj la komuneco. Ankoraŭ kelkaj ekzistis pro la maltrankviliganta kuro de la impresionismo, ĝis ne-plu-komprenibla-son-kaj-vort-jonglaĵo. Estis ankoraŭ personaj malamoj i.e. inter W. Kloos kaj Fr. van Eeden (la afero de Lieven Nijland).

Liaŭ la diversaj ideoj de la anoj, la movado disfalis en diversaj grupoj kun iliaj revuoj kaj gazetoj, sub aliaj "De twintigste eeuw", "Tweemaandelijksch Tijdschrift", "De Beweging" ktp.

(verkis por la revuo A. Claeys - daŭrigota)
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
XXXXXX

ONS STUDIEHOEKJE : - De regel van sia

Dit is weer een moeilijkheid in het Esperanto zooveel te meer omdat men er toch niet alle gevallen mede kan oplossen. "De moeder heeft haar boek vergeten" heeft, strikt genomen, twee beteekenissen. Is het haar eigen boek? of is het het boek van haar vriendin? Het kan gebeuren dat een bepaalde tekst zodanig opgesteld is, dat er werkelijk twijfel bestaat. Wil het Esperanto dus de taal hebben een klare en duidelijke taal te zijn, dan moet er middel bestaan die twee beteekenissen uiteen te houden. De regel kan men best zo formuleeren: als in één en dezelfde zin (nota: wanneer een zin bestaat uit verschillende samengebrachte zinnen vb. "mijn broer zag de boekhouding na en de dienstleider telde de zegels na, toen de controleurs zijn bureau binnenkwamen" dan dient men elke zin afzonderlijk te nemen) het voorwerp dier zin, 't zij het rechtstreeks voorwerp, 't zij het onrechtstreeks voorwerp, behoort aan het onderwerp dier zelfde zin, dan moet het bezittelijk persoonlijk voorwoord (=zijn of haar) onverschillig voor welk geslacht, vertaald worden door "sia" (meervoud=siaj). Behoort dat voorwerp echter niet tot het onderwerp, dan wordt het nannelijk bezittelijk voorwoord vertaald door lia(zyn